

STUDIUM CARPATO-RUTHENORUM 2011

12. юна 2011 на Пряшівській університеті проректорка ПУ про освіту ПаедДр. Івана Цімерманова, ПгД., у святочній атмосфері отворила другий річник едукативного проекту **STUDIUM CARPATO-RUTHENORUM – міжнародної літньої школи русинського языка і культури**. Тройтыждневый проект про тогорічних 25 учасників із США, Канады, Німецька, України і Словенської републіки реалізує Інститут русинського языка і культури в сполупраці зо Словенською асоціацією русинських організацій, Карпаторусинським научным центром і Карпаторусинським обществом в США. Їго основов є навчання русинського языка і історії карпатських Русинів, котре реалізують паралельно в англійськым і русинськым языку заграничны (з Канады, США, України) і домашні високошкольскы учітелі: проф. Др. Павел Роберт Магочій (Торонтська універсіта), Мгр. Валерій Падяк, к. н. (Научный центр карпатістики в Ужгороді), проф. Др. Стефан Пю (Врайтська універсіта в Дейтоні, США), проф. Др. Патріція Крафчик (Евергрінська штатна універсіта в Олімпії, США), ПгДр. Кветослава Копорова і доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. (обидві Пряшівська універсіта). Інтегралнов частёв програму є множество супроводных акцій, творивы ділні, познаваючі екскурзії в регіоні северовыходного Словенська – в музеях, сканзенах, деревяных храмах, участь на фольклорных фестивалах, літературнім вечорі, выступліню русинського театру, але і на Службах Божых в пряшівських храмах. Позітивным моментом другого річника проекту є факт, же о нёго проявило інтерес веце учасників з высхов уровнёв овладання азбуки і русинського языка зо загранича, як і веце домашніх учасників, з котрых дакотры планують перспективно ся займати карпаторусиністиков. Літня школа ся скінчіть 3. юла 2011.

-ап-

ПОЗИЦІЯ

к планованым змінам в рамкових учебных планах і фінанцованю народностного школства

12. мая 2011 ся одбыла робоча стріча представителів народностных меншын на Міністерстві школства, науки, выскуму і шпорту СР в Братіславі, на основі чого учасны членове русинської народностной меншыны принимают туту позицію:

1. Приступ, приправу предлаганых матеріалів на засідання і способ комунікації учасных компетентных працівників поважуєме за неадекватны. Думаєме собі, же к такой важній проблематіці, яков є позітивный розвой і фунгювання нашого народностного школства, ся не дасть высловити в таком короткім часовім горизонті і протестуєме дати ся дотиснути до певных заключінь, котры нам на їднаню были презентованы. Чуєме то як натиск зась в куртім часі поставити народностны меншыны до позиції швыдкого і бездухого рішання основных і важных про них проблемів їх народностного школства.

2. Не сьме спокійны з тым, же вшыткы нами презентованы погляды были такой одшмарены. Мерзить нас, же ся зась забывает на шпецифічности каждой єдної народностной меншыны, значить і русинской.

Під впливом сильной асиміляції Русинів у вшыткых сферах сполочности дондесь на Словенську vznikла лем єдина основна школа з навчалным языком русинським, а то в Чабинах, хоць было выналожених немало сил на зміну ситуації. В данім контексті робить ся на трансформації ОШ з МШ в Баєрівцях на школу з навчалным языком русинським, а на ОШ з МШ в Улічу бы ся од септембра 2011 мав зачати учіти русинський язык як волительный предмет. Навчання русинського языка ся але в практиці найуспішніше етаблює формов навчання в часовій дотації єдної волительной години в семох основных школах Пряшівского краю (ОШ на ул. Коменського в Міджілабірцях, ОШ з МШ Михала Сопыры в Радвані над Лабірцём, Церковна ОШ св. Юрія у Свіднику і в основных школах у селах: Кална Розтока, Стацін, Шарішский Щавник і Пчолине, як і на єдній Гімназії в Міджілабірцях).

3. Принципы демокрації і Устава СР прямо ґарантують жытелям каждой народностной меншыны створёваня позітивных условий про розвиток їх народностного школства. Нам ся але видить, же **якраз на Русинів ся на Словенську в тім одношіню довго забывает**. Русины хотять і не мають проблем учіти ся в штатнім языку, хотять го добрі знати, але мають право

(Продовжіня на 2. стор.)

• Красно збогатила зачаток 2. Міджінародной літньої школы русинського языка і культуры А. Сервіцька в допроводі акордеоністы Й. Пірога.

• Літню школу русинського языка святочно отворили: (зліва) учітель русинського языка проф. Др. Стефан Пю, проректорка про освіту Пряшівської універсіты ПаедДр. Івана Цімерманова, ПгД., і директорка Інституту русинського языка і культуры ПУ доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД.

• Добра налада пановала міджі учасниками вступной рецепції літньої школы русинського языка і культуры, де мали можливість взаємно ся спознати і подіскутовати.

• Єднов із супроводных акцій літньої школы русинського языка і культуры была і навіщів Старолюбовняньского замку.

Презентація енциклопедії в Києві

5. мая 2011 у Національній історичній бібліотеці України в Києві (на території Народної історично-культурної пам'ятки Києво-печерської) в рамках Днів славянської культури за участі громади учених, студентів, представителів дипломатичних місій і под. відбула ся **презентація українського перекладу унікального канадського видання «Encyclopedia of Rusyn History and Culture» в редакції Павла Роберта Магочія і Івана Попа** («University of Toronto Press», 2005). Українська версія енциклопедії під назвою **«Енциклопедія історії та культури карпатських русинів»** недавно **узріла світло світа в Ужгороді** («Видавництво В. Падяка», 2010) накладом 1 500 екземплярів.

Участь на презентації взяли zostavitelі і видаvatelі того енциклопедичного видання, які спеціально приїшли до Києва. Між ними: головний редактор видання, професор Торонтської університету **П. Р. Магочій**, авторка перекладу **Надія Кушко** (Торонто), директор ужгородського видавництва **Валерій Падяк**, головний редактор видавництва **Лариса Ільченко** і спонсор видання, канадський філантроп русинського походження **Штефан Чеп**. В дискусії о публікації окремі інші взяли участь: ведучий одділення Інституту історії України НАН України професор **Степан Віднянський**, доктор історичних наук, визначний сполупрацівник Національного інституту українознавства, професорка **Валентина Борисенко**, докторка історичних наук, учитель Колумбійської університету у Нью-Йорку, доктор **Сергій Біленький** і други. Презентацію культурним програмом збагатив фольклорний ансамбль русинських недільних шкіл Підкарпаття **„Бабчина співанка”** (умельцька ведуча – народна русинська співачка **Ольга Прокоп**).

Того істого дня zostavitelі і видаvatelі енциклопедії абсолвовали дакілько визначних стріч у Києві. В першій ряді то була стріча з омбудсманом України **Нінов Карпачов**, на котрій делегація поінформовала омбудсманку о тім унікальнм виданні, цілєм котрого є помічати увести до наукової сфери об'єктивну, науково виважену інформацію о історії, культурі і сучасній ситуації карпатських Русинів, зацікавити до той теми українську і русинську наукову еліту, враховано молодіж, глибоше штудувати проблеми карпатських Русинів на Україні, а то і на основі презентованої енциклопедії, що може значно допомогти офіційному визнанню на Україні народності „Русин”. Зо свого боку Н. Карпачова поінформовала делегацію о приправі жадости президентові України Вікторові Януковичові о офіційнім визнанню русинської народності на Україні. (На стрічці взяв участь і консултант омбудсмана про Закарпатську область України **Василь Кузє** і представителі повірені председом Карпаторусинського общества з центром Піттсбургу **Славомир Гиряк**).

Далшов була стріча з ученими в Інституті історії України Національної академії наук України, на котрій делегація розповіла о своїй роботі над виданням русинської енциклопедії і передала єден екземпляр директорові того інституту, академікови НАН України **Валерієві Смолюєві**. **-вп-**

ПОЗИЦІЯ

к планованим змінам в рамкових учебных планах і фінансованню народностного школьства

(Закінчення із 1. стор.)

на заховання своїх традицій і культури, а то через познавання свого языка і історії. Сучасно не хотять бути бідніші о ніяку навчальну годину зо становленою дотацією в рамках учебного плану про школи з навчальним языком словенським. Вітаємо зато можливість придання годин над рамками учебного плану подля окремих класів в предложеній пропозиції учебных планів. **Не можемо але бути согласні з тим, же таке підвищення годин не є звыгоднене істим коефіцієнтом.** Тот бы тым, уж і так бідуючим школам, котрих на Словенську є, між іншим, лем пару, визначно міров припоміг підвищити якість їх учебного процесу.

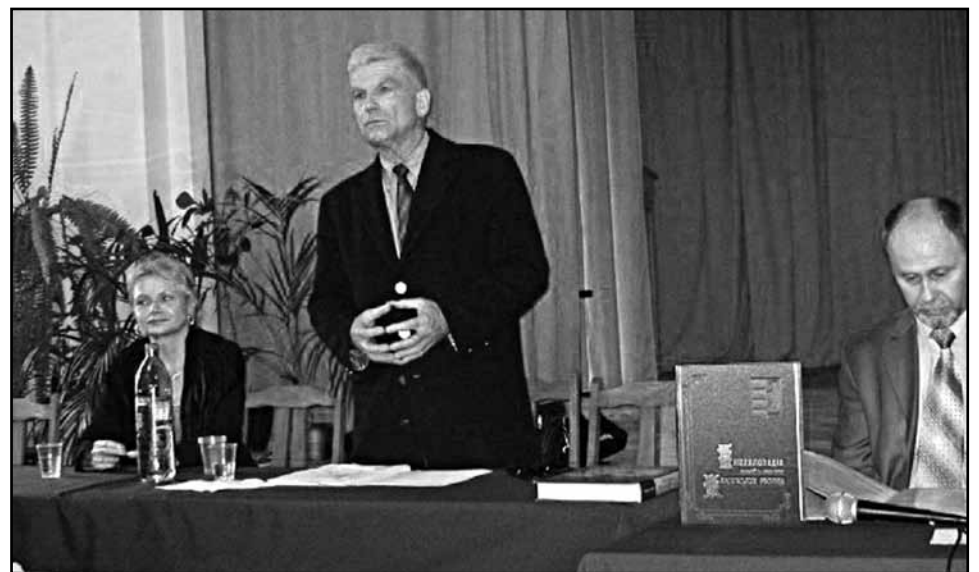
4. За барз нещастну в рамковим учебнім плані поважуємо можливість навчання языка народностных меншын на годинах призначених про другий чужий язык. Розуміємо то як несистемовий і неефективний крок, котрий може значно пошкодити языкові компетенції школярів такой школи в порівнянні з ровесниками в школах з навчанням двох чужих языків.

5. Фінансування шкіл з навчанням языків народностных меншын, значить і з русинським, мало бы бути справедливіше. В тім одношіно чуємо ся укривджені. Не є правільне не поважувати школи з навчанням русинського языка за ненародні, бо і в них проходить навчання школярів народностных меншын в їх роднім языку, хоць і в кус інакшій формі, як в школах з навчальним языком народности. **Сьме пересвідчені, же фінансування таких шкіл бы мало бути звыгоднене єднаким коефіцієнтом, як є то при школах із навчальним языком народностных меншын.** Лем на основі того бы ся до шкіл в русинських селах конечно дістали потрібні фінанції, котрі бы ся могли выужити на якість навчання в меншынних языках.

**Мігр. Марек ГАЙ, методік русинського языка і літератури
Методічно-педагогічного центра в Пряшові**

• Приемнов была стріча омбудсманки України Н. Карпачовой і єй порадиці про Підкарпаття В. Кузя (перший зліва), котрі прияли делегацію Русинів: (зліва) Мігр. В. Падяка, к. н., академіка П. Р. Магочія і Інж. арх. С. Гиряка. Пані Карпачова ся порадовала приемным дарунком – новій Енциклопедії історії і культури карпатських Русинів, виданій в українськм языку.

• За верхстолом презентації енциклопедії сиділи: (зліва) перекладателька даной публікації Н. Кушко, главный редактор проф. Др. П. Р. Магочій і видаватель Мігр. В. Падяк, к. н.

• Публіка на презентації Енциклопедії історії і культури карпатських Русинів.

• Презентацію своїм програмом збагатили члени з колективу Бабчина співанка, котрі наконець ся сфотографовали на пам'ятку з П. Р. Магочієм і русинським філантропом з Торонта Ш. Чепом.

• За челным столом 16. семінара карпаторусиністікы были: (зліва) К. Копорова, реферуючий із Мадярьска – проф. Др. М. Капраль, к. н. і А. Плішкова • Погляд на публіку 16. семінара карпаторусиністікы, де в першій ряді друга справа сидить проф. ПгДр. Ю. Дудашова, др. н.

16. семінар карпаторусиністікы

25. мая 2011 у засіданні Consilium minus нового Ректорату Пряшівської університету на ул. 17. новембра ч. 15 Інститут русинського языка і культури ПУ зорганізував 16. Научный семінар карпаторусиністікы, в рамках якого з рефератом на тему **Формованя і розвой модерных русиньскых списовных мікроязыків** выступив професор Нїредьгазської высшій школы (Мадярьско) Др. Михайл Капраль, к. н. Заграничний гость пряшівській публіці представив актуалну языкову ситуацію в русинській громаді Мадярьска призначну конкретными кроками в процесі формованя регіональної норми русинського языка, які суть слідны главно в періодіку *Русинський світ*, за языковий бік котрого одповідать якраз проф. Капраль. Реферуючий не обышов ані інформації о персональних змінах, які настали в посліднім часі у веджіню Цїлорусиньскої меншиновой самосправи

Мадярьска, але тыж і в споминанім періодіку. К реферату ся розвинула жива дискусія, в якій выступили: Мгр. Г. Бескид, проф. ПгДр. Ю. Дудашова, др. н., Ш. Крушко, Інж. Д. Кріш-ко і др.

В програмі семінара была і презентація найновшых видань з карпаторусиністікы, главно видань научных працівників Нїредьгазської высшій школы: небогого проф. Др. Іштвана Удварія і проф. Др. М. Капралю, котры представила асистентка ІРЯК ПУ ПгДр. К. Копорова. Нас потішыв главно перед місяцем виданий під редакцію М. Капралю букварь про русиньскых школярів у Мадярьску („Русинський букварь про школашув Мадярьщины“) авторкы Маріяны А. Лявинець □ як єдна з публікацій готованых ку кодифікації регіональної норми списовного языка Русинів у Мадярьску.

А. З., фоткы автора

Духновічів Пряшів 2011

16. септембра 2011 од 8. 30 год. на великій сцені Театру Александра Духновіча в Пряшіві одбуде ся 12. річник **цїлословенського конкурзу в декламації русиньскої поезії, прозы, презентації сценок, властной творчости і народного розповіданя – Духновічів Пряшів 2011.**

Місто Пряшів было і є міцно споєне з меном славного русиньского будителя Александра Духновіча. А мож повісти, же і єго заслуги Пряшів ся став главным центром богатого культурно-сполоченьского, освітнього і церковного діятельства Русинів. К тому ся снажить традично приспїти і Русиньска оброда на Словенську, котра приправує свою цїлословенську акцію під назвов *Духновічів Пряшів*. Хто брав участь на таких акціях, знаєть о чім суть. Зато дороги директоры школ, учітелі русиньского языка і школярі, обертаме ся на вас з пропозицію взяти участь в тім цїлословенськым конкурзі. Того року з фінанчньих причін він ся пересувать на місяць **СЕПТЕМБЕР**. Новый річник конкурзу буде характеризовати знак якости перед кількостев. Уж теперь вам обіцяме много несподівань і нового, модерного духа в комбінації з традицію і презентацію нашого цїнного материньского русиньского слова. Без огляду на то, ці у вашій школі ся учіте русиньський язык, ці школярі і штуденты знають азбуку, даваме вам можливість взяти участь у конкурзі і презентувати наш прекрасний русиньський язык і літературу. Того року змаганя будуть в категоріях 0 – 5. 0. категорія (діти матерьских школ і першых клас основных школ), 1. категорія (діти 2. – 3. клас ОШ), 2. категорія (діти 4. – 6. клас ОШ), 3. категорія (школярі 7. – 9. клас ОШ), 4. категорія (штуденты середніх школ, учіліщ і високошкольска молодеж), 5. кате-

горія (дорослы). Презентованым жанрами будуть: поезія, проза, властна творчость, малы сценічны формы, народне розповіданя і духовна творчость. І того року готовиме славностный акт выголошіня **ЛАВРЕАТА ДУХНОВІЧОВОГО ПРЯШОВА**. В двох категоріях – дорослый (учітель, котрый найдовше і з найліпшыма выслідками приготавливать дітей на акцію) і школяр, котрый дотеперь найчастіше выступав на сцені Духновічового Пряшова, або найвеце заинтересовав пороту. Лавреат здобуде окрему ціну – русиньского Оскара і фінанчну премію од організатора. О лавреатах вирішує одборна порота на основі пропозицій од організаторів. Вірьте, же мате ся на што тішити. Окрем того, каждый участник дістане уж традичний діплом, а вітязі окремых категорій тыж интересны ціны. Но іщі перед тым треба виграти першы місця на окресных, містных або крайских конкурзах, бо до Пряшова бы мали прийти лем тоты найліпшы з найліпшых. Споминаны конкурзы треба зреалізувати до **22. юна 2011**, а потім выписати пригласку і до **27. юна 2011** послати на адресу: **Русиньска оброда, ул. Левочска ч. 9, 080 01 Пряшів**. На копертку треба написати **ДП**. Пригласку од 1. юна найдете і на интернетовых сторінках: **www.rusynacademy.sk**, **www.rusyn.sk** або **www.molody.rusyny.sk**. Інформації дістанете на телефоннім числі: **051 77 22 889, 0918 176 804** або на і-мейлі: **sekretariat.ros@centrum.sk**. **Учасници ся будуть змагати в таких категоріях, в яких выгнали окресне коло.**

Одборна порота, гості, як і організатори акції ся уж теперь тішать на вашу участь! Досвіданя в Пряшіві.

За організаторів **Сільвія ЛЫСИНОВА**

Перше засідання нового wyboru

7. юна 2011 на Уряді влади Словенської републіки в Братіславі ся одбыло перше засідання нового **Выбору про народностны меншыны і етнічны ґрупы, схвалене Радов влады СР про людьскы права, народностны меншыны і родову рівноцінность 12. апріля 2011.**

Выбор ся складать із 23 представителів народностных меншын з правом голосованя, декретом выменованых за членів підпредседом влады СР **Рудолфом Хмелом** на основі выслідків волеб подля Штатуту Выбору про народностны меншыны і етнічны ґрупы. Членами суть і генералны директоры секцій Уряду влады СР про народностны права, про людьскы права, про ґлобалны вызвы, про ОСН, але тыж генералны директоры секцій Міністерства загранича СР, Міністерства школства, науки, выскуму і шпорту СР, Міністерства внутра СР, Міністерства справедливости СР, Міністерства культуры СР і Міністерства роботы, соціалных діл і родины СР. Тоты членове wyboru але не мають право голосованя. Выбор про народностны меншыны і етнічны ґрупы є сталым порадыным орґаном Рады влады СР про людьскы права, народностны меншыны і родову рівноцінность про сфери імплементації Европской харты регіональных або меншынових языків і Рамкового договору Рады Европы на охрану народностных меншын. Выбор повинить функцію консултантывного орґану в ділах участі членів народностных меншын на рішаню їх властных потреб в згоді з Уставов Словенської републіки. Резолюції Выбору мають про Раду влады СР рекомендацій характер. Выбор буде засідати все 2 тыждні перед засіданьм Рады влады СР і буде ся выслывлєвати к вопросам, котры Рада влады СР планує рішати і будуть ся тыкати народностных меншын. Председом Выбору є підпредседа влады СР **Рудолф Хмел**, котрого подля Штатуту Рады влады СР до функції менує і одволавать з нєй влада Словенської републіки. Штатут тотя влада выліпшыла о підвишіня кількості представителів народностных меншын, о якостніший методічний поступ при предкладаню матеріалів представителів народностных меншын перед засіданьм і думала ай на членів Выбору тым, же в пунктї 10 увела речіня: „**Членови Выбору, котрый не є працівником штатной справы, і призываному одборникови признає вынагороду транспорту, стравованя і уквартелєваня.**“ Тот пункт але є все іщі в штадію рішаня з Міністерством фінанцій СР, але многы з нас, главно люде з выходу републіки, тоту стрічність Рады влады СР прияли з великым успокоїньм. Тото перед тым не было.

Кількосьть представителів поєдньх народностных меншын до Выбору была пропонована подля выслідків списованя людей з року 2001: під 10 тисяч жытелів – 1 представитель (Німці, Поляци, Мораване, Росіяне, Булгаре, Хорваты, Жыдове, Сербы), од 10 до 50 тисяч жытелів по 2 представителі (Чехы, Русины, Українці), од 50 до 100 тисяч жытелів – 4 представителі (Ромове), над 100 тисяч жытелів – 5 представителів (Мадяре). Котре обчаньске здружіня хотїло запропоновати свого номінанта до Выбору, мусило в данім терміні ся наперед зареґістровати а потім запропоновати свого номінанта, але і воліча, котрый в данім терміні мав прийти на Уряд влады СР і закрузковати свого номінанта. Было то компліковане і нарочне суперїня, але демократічне, бо каждый дістав шансу ся презентувати. По єдній орґанізації зареґістроввали: Жыдове, Сербы, Хорваты, Німці, Мораване, Поляци, дві орґанізації – Русины, три орґанізації зареґістроввали: Булгары, Чехы, Українці, штири орґанізації зареґістроввали Росіяне. Ромове зареґістроввали 20 орґанізацій, а Мадяре – 127. Потім наслідовали вольбы кандидатів їх закрузкованьм на волебнім листку. На основі той волебной процедури русиньску народностну меншыну у

(Продовжіня на 6. стор.)

Громада Общества св. Йоана Крестия

14. мая 2011 у Театрі Александра Духновича в Пряшові одбыла ся **громадна стріча членів Общества св. Йоана Крестителя.**

По вступнім співі і грі на акордеоні Мартіна Караша і Іваны Сивульковой, молитві, привітанню учасників, прочітаню **куртой історії обновленого Общества** (опублікуєме в 3. числі часопису Русин) ёго председом о. Ярославом Поповцем, із рефератом на тему **А. Духнович, А. Добрянський і єпископ П. П. Гойдич і їх одношіня ку грекокатоликам-Русинам** выступив о. Мілан Ясик. Потім **к списованю людей** (публікуєме в тім числі новинок) выступив о. Тгліц. Франтішек Крайняк, а **о активітах Общества** росповів ёго підпредседа о. Владимир Лапігуска. На громадї з поздравныма словами выступили позваны гості: председа Словенської асоціації русиньскых організації Александер Зозуляк (публікуєме в тім числі новинок), бывшый председа Окресной організації Русиньской оброды у Свіднику Ян Калиняк, председа новоствореного Клубу Русинів Словенська Славомір Гиряк і ряд інших. Далє выступали і членове Общества, а в культурнім програмі окрем М. Караша і І. Сивульковой ся представила група співачок із камюньского фолклорного колективу Барвінок.

Была то перша стріча такого характеру в новодобій історії Общества св. Йоана Крестителя, котра была добрі зорганізована і была цінным вкладом до активностей у русиньскім русі перед списованєм людей к 21. маю 2011. **-аз-**

Слово „Русин“ часто резонує

(Выступ на громадї Общества св. Йоана Крестителя 14. мая 2011.)

Тема списованя людей ґрадує в медіях Словенська. Тішить нас, же слово „Русин“ часто резонує в інформаціях о списованю. Резонує і зато, бо кідь бы закон знижыв языкове кворум про народностны меншыны з 20 на 15 процент, тогды наприклад назву села по русиньскы і в азбуці бы не мало лем 68 наших сел, як є в сучасности, но аж 113 – а то подля штатістики списованя людей з р. 2001. То значить, же по списованю людей того року бы то могло быти іщі высье число як 113. Добра работа русиньскых організації приносить свої плоды. Нелем Русины, но і держава є зведава, ці число Русинів буде того року высье, як в році 2001.

Не хочу о списованю людей говорити штатістично – в таблічках. Дану тему хочу описати радше популярнов формов. Зачну дакус з другого боку. Перед трёма тыжднями ем в телевізії відів релачію о Словаках і словеньскых селах в Польщі. Мають свою організації, котра ся намагає утримати і розвивати словенську ідентіту. Председа організації ся скаржыв, же з 20 тисяч Словаків жыючих в Польщі лем коло 2 тисяч ся голосить к словенській народности. Дакус ем ся зачудовав, тадь Словаки в Польщі ся мають о кого оперти! Мають Словенську республіку, книги каждой сорты, фінанчну поміч, можность жада-ти зо Словенська словенських учітелів, священників, можность штудовати на Словенську... Але і так ся аж надмірно асімілюють.

Є то універсальный проблем народностных меншын?

Вызерать, же нас Русинів Господь Бог міцно любить. Не маме такы можносты як іншы меншыны, а преці – жыєме і зміцнюєме свою культурну і народну ідентіту.

Кідь хочеме говорити о списованю людей, мусиме мати ясно, што тота НАРОДНА ІДЕНТИТА є. Каждый научный словник характеризує тоты словка дакус іншак, но переважно ся учены сходять в тім, же найголовнішы знакы народной ідентіты суть: сполочный язык, земля, традиції, віра...

Самособов, є то правда, но кідь ся над народнов ідентітов задумаєме глубше, видиме, же над тыма спомянутыма знаками стоить іщі дашто высье. Поясню то на воджатаєви ізраїльского народа – Мойсеєви. Ёго мати, жебы го сохранила перед забитєм еґіпцьскыма вояками, дала го до кошарика і пустила на ріку Ніл. Хлопчіка нашла фараонова дівка. Взяла собі го і виховала. Мойсей дістав еґіпцьску вихову, бісідовав по еґіпцьскы, вірив в еґіпцьскых богів, облїкав ся як Еґіптян, їв еґіпцьскы їдла. Не знав, же є Жыд, не знав бісідовати по єврейскы. А преці, єдного дня зачув у сердці інклінацію к своему народу. Духовна пупочна шнура го все утримовала в звязку з народом. Кідь утік до пустынї, нашов жыдівських бедуїнів, од котрых ся навчів свій язык, традиції, історію, віру. Приймає наслідство отців і розвивать го.

Про нас є то інспірація ословлєвати і тых Русинів, котры мають русиньске коріння, но не знають уж ани язык, ани традиції, а може уж не утримують ани віру отців. Но, образно речено, духовна пупочна шнура їх веде к своему народу. А каждый із нас знає, што є пупочна кров і як докаже обновити чоловікови здравя. Так подобно і тота духовна пупочна кров докаже в Русинови обновити ёго завмерту ідентіту. Каждый Русин ей мать одложеноу в трезорі своїй народной культуры.

Народна ідентіта мусить быти оріґінална все і в кождім часі. Русины ей мають од початку свого народного ествованя. Посмотрьте до історії наших русиньскых прапредків. Она зачинать в семім сторочу Білыма Хорватами, переходить Великов Моравов, котра уж познала русиньску пісню о барвінковім вінцю в Дунаї, переходить першыма сторочами Угорьского кралєвства, котре познало русиньскы колядки, молитвы, церьковны співы і деревяны церькви русиньского народа в Карпатах, переходить волоськов колонізаціов, што выштыко зміцнєвало русиньске і церьковне усвідомлїня домашніх жытелів. Отець Духнович, Добрянський, о. Павлович, священомученици Гойдич і Гопко і многи інших сынів русиньского народа свідчать о праві того народа на живот.

(Продовжіня на 5. стор.)

• На громадї Общества св. Йоана Крестителя засіли за председницькый стіл члены ёго выборы: (зліва) о. М. Ясик, о. Я. Поповець (председа), о. Ф. Крайняк, о. В. Лапігуска, о. В. Панчак і о. І. Панчак.

• Погляд на часть публіки на громадї Общества в Театрі А. Духновича у Пряшові: (зліва) С. Гиряк, І. Русинко, Я. Калиняк і М. Гай.

• На громадї Общества у Пряшові був і ёй найстаршый член В. Дураник із Чірча, котрый мать уж понад 80 років.

• Духовну атмосферу в культурнім програмі громады Общества створили і дівчата з фолклорного колективу Барвінок із Камюньки.

• 21. юна 2011 у СММ – Музею русинської культури в Пряшіві була отворена виставка під назвою За море з підназвом Карпатські Русини в Америці. Ведно з музеєм ю приправили Общество карпатських Русинів у Северній Америці за щедрої підпоры О. і К. Мігеліовых і Фонду на памятку Г. Баняс Сеніч • Другов частёв акції была бісіда з председом Карпаторусинського общества у США Джоном Рігетіом (справа). Ёго выступ перекладав С. Гиряк а вшыткых участников привітала директорка музею О. Глосикова.

Слово „Русин“ часто резонує

(Закінчіня із 4. стор.)

Русинська ідентита є оригінална і днесь. Міцніє в своїх модерных тогочасных співах, стишках, літературных творах і літургічных перекладах в живім русиньскім кодифікованім языку.

Вірю, же тогорічне списованя людей на Словеньску буде свідчити і о тім, же народ собі цінить свою ідентиту і культуру і хоче єй розвивати дале.

Списованя людей належить к найстаршым штатистичным сондованям людства. Познали го уж 6 тисяч років дозад. Списованя мало розмаїты подобы. Вавілончане наприклад уж в році 3 800 перед нашов еров мали сформовану регістрачну систему на евіденцію жытельства про потреби военських операцій. Так то было і в Егіпті, Чіні Палестыні, Грецьку, Римі. Грецький історік Геродот, котрый жив у 5. ст. перед нашов еров, пише, же списованя людей в Егіпті было уж в році 3 000 перед нашов еров. Таксамо і чиньський філософ Конфуціус твердить, же списованя людей познали в Чіні уж в році 1 500 перед нашов еров.

Угорьскы шляхтичі і власники земель не мали інтерес о плошне списованя людей у селах і містах Угорьска, бо не хотіли, жебы краль подля того жадав од них поплаткы.

Перша проба організованого цілокраїньского списованя людей в Угорьску была в році 1715. Была заміряна на ґаздівства, котры платили поплаткы-дані. В роках 1767 – 1771 было списованя підданных, то значить ґаздів і безземельників (желярїв). Рядне списованя вшыткых людей Угорьска было в роках 1785 – 1787 за панованя цісаря Йозефа II. У жытелїв ся евідовало мено, призви́ско, вік, місце перебуваня, родинный став, соціальный статус, робота. Од того часу ся każde списованя здоконалєвало, доповняло і модернізовало. Зо штатистичной документації мож вычитати інтересны інформації. Наприклад, в році 1780 было Угорьско многонародностнов державов. Зо вшыткых жытелїв Угорьска было лем 28 % Мадярїв. Німецькы кронікарі означовали Угорьско за славянську країну. Урядным языком в Угорьску до року 1780 был латинський (800 років). Од року 1780 до року 1868 – німецький (100 років), од року 1868 до року 1918 мадярьський (50 років), а од року 1918 на Словеньску дондесь – словеньський.

В першій Чеськословеньській республіці был головным знаком народности материнський язык. То значить, жытель державы был такой народности, який был ёго материнський язык. В році 1930 уж завели окреме рубріку про народность і рубріку про материнський язык. В роках 1950 – 1960 собі міг каждый писати народность подля того, як был внуторно спятый з даным народом, наприклад, дакто жив довго в Чехах, міг собі написати чеську народность. В роках 1950 – 1989 была русиньска народность заказана.

Од року 1989 каждый собі може слободно увести народность подля свого пересвідчіня. Ту бы ем хотів спомянути істый парадокс у животі русиньского народа. По многих наших русиньских селах ся реалізують русиньскы фестивалы. В многих з них ся люде при посліднім списованю в році 2001 барз слабо приголовили к русиньській народности. Но фестиваль, котрый мають, є переважно фінанчно підпореный із дотацій про русиньску народностну меншыну. Ніч проти того, бо і на тых селах є потрібне робити освіту, но треба собі усвідомити, же лем вдяка тым людем, котры собі при списованю в роках 1991 і 2001 написали русиньску народность є і штатна дотація про Русинів. **Вшыткым тым людем, котры ся сміло голосяť к русиньській народности, належить честь і вдяка.**

Свій приговор ем зачав прикладом а прикладом бы ем го і закінчив. Перед тыжднем телевізія Маркіза в своїх справах высылала зазнам із выступлїня ПУЛС-у в Братіславі. Редакторка ся єдного молодого чоловіка попросила, ці зо своєв дітинков-дівчочков бісїдує по русиньскы.

Одповів, же гей. Нато редакторка ословила дівчатко, жебы дакто повіло по русиньскы. Но дівчатко не хотіло. Тогды нянько дівочці повів: „Повідж дакто – а куплю ті троїту змерзліну.“ Дівчатко по русиньскы одповіло: „Няньку, троїту не хочу, бо бы мі впала на землю. Хочу лем таку обычайну.“ Тогды ем собі подумав, же і русиньський народ є як тота дітинка. Тыж не хоче ніч надштандартне, нияку „троїту змерзліну“. **Хоче лем тото обычайне: слободно розвивати свою культуру, свій язык, свою церьков.**

Так нам, Боже, помагай і сохранияй свій народ.

о. ТгЛіц. Франтішек КРАЙНЯК, член выбору Общества св. Й. Крестителя

Заслужна работа Общества св. Й. Крестителя

(Выступ на громадї Общества св. Йоана Крестителя 14. мая 2011.)

Поздравую вшыткых участников днешней громады: членів, сімпатизантів і веджіня Общества св. Йоана Крестителя і сучасно хочу высоко оцінити діятельство тых найактивніших, котры главно по „ніжній революції“ розвивають хосенне про Русинів діятельство. Як настала ренесанція русиньского народу і грекокатолицькой церькви, так настало і возроджіня русиньского народностного культурного і церьковного жывота, в чім мають заслугу якраз і членове, і веджіня Общества, котре є членьсков організаціов Словеньской асоціації русиньских організацій. За вашу благородну про русиньський народ роботу высловлюю вам щіре подякованя, а думам же то говорю нелем за себе, але і за многих інших Русинів.

Мы, котры робиме з писаным русиньскым словом, в першім ряді высоко оцінюєме вашу перекладательську і видавательську роботу. За рокы по революції сьте зробили много, о чім свідчить виданя по русиньскы евангелій, апостолів і інших церьковных книжок, котры сьте переложыли зо старославянського до сучасного кодифікованого русиньского языка. Міжі Русинами-грекокатоликами вашов заслугов жыє і розвивать ся нелем релігійный жылот, але і народностный. Мав ем можность vysлухати проповіді і різны выступлїня тых найактивніших членів вашого Общества, ґрупы отців духовных здружених коло о. ТгЛіц. Франтішка Крайняка як воджата перекладательского колективу або о. Мґр. Ярослава Поповця як воджата роботы вашого Общества міджі грекокатоликами-Русинами, котры все попри вызві любити і сохранияти свою церьков і традиції русиньских віруючих николи не забывають проговорити до сердця русиньских віруючих, жебы не забывали на своє походжіня, але были на нёго горды і декларовали то в каждоденнім животі. А теперь, перед списованям людей, то треба тым веце. В наших руках є, ці наш народ і наша віра буде жыти і дале ся розвивати, або помалы буде заникати. **Зато вас прошу і вызывам, жебы сьте при списованю людей к 21. маю 2011 сміло проявили одказ своїх предків, своє пересвідчіня, же сьте Русины, же ваша материньска реч є русиньска, же ваша віра є грекокатолицька.**

Не можу не спомянути і такы особы, як о. Мартін Костітник, о. Мілан Ясик, о. Владимир Лапігуска, о. Ігор Панчак, о. Владимир Панчак, о. Іван Барна, Мґр. Марек Ґай ці Осиф Кудзей, котры створюють і выдають нелем неперіодичны пресу, але і періодичну, яку репрезентує часопис Общества – Артос і Грекокатолицький русиньський календарь, котры выходять по русиньскы азбуков і латиніков. А ту не можу не спомянути, же много, главно тоты молодшы, не познають азбуку, зато ся про них пише латиніков, што є велика шкода, бо русиньска азбука – то є наслідство наших предків, то є цінность, котру нам вшыткым треба сохранияти і дале розвивати. **Зато зась мушу апеловати на вшыткых Русинів, главно але на родічів, котры мають діти, жебы їх посылали на навчаня русиньского языка і культуры, бо то їм не пошкодить, наспак, збогатить їх і будуть тима, котры можуть гордо повіс-**

(Продовжіня на 6. стор.)

• Юбілюючий дірігент Ф. Шестак (вправо долов) із своїм попередником Габрієлом Мірошаєм перед Катедральним хором св. Іоана Хрестителя з Пряшова в 1996 році.

Юбілей дірігента Франтішка Шестака

30. априля 2011 у Грекокатолицькій катедральній храмі св. Іоана Хрестителя в Пряшові відбулася дяковна Служба Божа з нагоди 80. років од народження довгорічного члена Пряшівського катедрального хору св. Іоана Хрестителя (од року 1990) а в роках 1998 – 2005 його дірігента **Франтішка Шестака, народженого 13. априля 1930.** Діріговання хору перебрав по його закладателі Габрієлові Мірошаєви. Святу Службу Богу одправляв о. Ростислав Бака, почас котрої співав і катедральний хор під ведінням сучасної дірігентки Валерії Грицовой.

Пан Ф. Шестак і в своїм краснім віці все співають у хорі, як сам говорить, на славу Богу і своє потішіння. Є прикладом скромного, активного чоловіка, вірного своїй грекокатолицькій церкві, в приватнім животі ласкавий, жертвенний манжел і отець родини. Пан Шестак ся голосить к русинській народности, своє дітинство пережив в селі Малий Липник в окресі Стара

Любовня. З інтересом слідує діяльність в русиньскім русі, а в рамках можностей бере участь і на русиньских акціях. Є абсолвентом Руської гімназії у Пряшові і все підкреслює, же Русини мусять выбудовати своє русиньске шкільство, жебы настало їх реалне народне, культурне і сполоченьске возроджіння. Самособов, же був бы рад, кібы ся указало, же при списованю людей в році 2011 на Словеньску жыє веце Русинів як в році 2001.

Пан Шестак є пряшівській публіці з минулості знамый як добрый музикант, бив членом многих музичных груп і народных колективів. Тыж є знамый як шпортовець, запалений туриста, функціонер, закладатель молодежных туристичных одділів, організатор многих туристичных подій, за што бив оцінений многима шпортовима узнаннями.

На многая і благая літа, наш взацный юбіланте!

Др. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

Заслужна работа Общества св. Й. Крестителя

(Закінчіня із 5. стор.)

ти нелем же єм Русин і мій материнський язык є русиньський, але будуть знати і читати, і писати в сучаснім русиньскім языку, котрый на Словеньску бив кодифікований в році 1995. То поважую за найбівший успіх Русинів, але жебы того діло ся передавало і успішно розвивало з помочов молодой генерації – то є наша велика сполочна задача. Зато собі думам, же ани єден Русин бы з уст не мав випустити такы слова, якы часто чуєме: „Моя дітина ся научить по русиньскы дома, бо мы бісідуме по русиньскы, нашто ся ей учіти русиньський язык і што з того буде мати в животі ...“ Але ведь сохрняти, вживати і дале розвивати свій русиньський язык не є о тім, „што з того“, але то бы мало быти про вшыткых Русинів ділом серця, проявом культурности і повинностів к одказу наших предків. О тім бы ся не мало шпекуловати, то бы мало быти самособов про каждого, хто мать русиньске коріння. А вірьте, же вашы потомкы, хоць теперь іщі не знають оцінити вызнам того, чом треба ся учіти язык предків, же в дорослім віці вам за тоту можність лем подякують, кідь собі найдуть путь к властній ідентіті, усвідомлять собі хто суть. Вірю, же многы ся задумають над моїма словами і самы собі усвідомлять, же мають быти горды нато, же суть Русини, же знають по русиньскы нелем бісідовати, але і читати, і писати азбуков по русиньскы.

Наконець іщі раз хочу подяковати вшыткым, котры суть горды Русини, же знають по русиньскы говорити, читати і писати, же суть русиньскыма віруючіма грекокатолицької віры на Словеньску. Нелем моя, але і вшыткых нас вдяка, буде належати і далшым, котры прозріли і будуть твердыма у своїм пересвідчіню, што наконець запрезентують і при списованю людей. А ту Общество св. Йоана Крестителя зограло, зогравать і єм пересвідчений же і надале буде зогравати вызначну і незаступиму роль. До далшой заслужной работы на благо Русинів, на благо русиньских грекокатолицьких віруючих вам желям міцне пересвідчіння і вытримку. **Няй Бог благословить наше і ваше хосенне про Русинів діло.**

Александр ЗОЗУЛЯК,
председа Словеньской асоціації русиньских
організацій

Перше засідання нового wyboru

(Закінчіня із 3. стор.)

Выборі заступають Мгр. Ян Калиняк, пропонований Русиньскым культурно-освітнім обществом А. Духновича з Пряшова (членська організація Словеньской асоціації русиньских організацій), і Инж. Ян Липиньский, котрого пропоновало Здружіння інтелігенції Русинів Словеньска з Братіславы (колективний член Русиньской оброды на Словеньску). Наградниками за тых русиньских членів Выбору ся стали: Мгр. Мілош Стрончек із Свідника і Мгр. Гавриіл Бескид із Пряшова (обидвоме і членове САРО).

Председа Выбору Рудолф Хмел членів поінформовав, же у звязи з волебнов процедуров были заевідованы дві скаргы: една од обчаньского здружіння болгарьской народностной меншыны а друга од Русиньской оброды Словеньска. Уряд влады СР перевірів тоты скаргы і конштатовав, же суть непідложены, также номінації вшыткых членів Выбору суть правоплатны. Підпредседом Выбору про народностны меншыны і етнічны групи ся став номінант за жыдівску народностну меншыну – проф.

МУДр. Павел Траубнер, ПгД. На основі його пропозиції за далшого члена Выбору про выскум, освіту і вихову в области людьских прав і розвоєвой освіти бив zvolenый Ласло Еллеш, габ. ПгД.

При обговоріваню Пропозиції плану работы Выбору было много припоминок, наприклад, же треба забезпечити стабільне розгласове і телевізне высилання про народностны меншыны, але главно сполочне высилання про вшыткы народностны меншыны. Взякля дискусія і коло темы Стратегія розвоє ромьских маргіналізованих комуніт і соціально вылучених громад до року 2020. Представителі Ромів настали жаждость, жебы собі могли рішати свої проблемы самы, без засягу з боку інших народностей. В дискусії ся конштатовало, же Ромове суть в поглядах барз нееднотны і розгніваны, і же дослова негують реалізацію стрічных владных проєктів і замірів. Зато їм было запропоновано, жебы ся зъєднотили у вопросі своїх потреб і жаждостей, а пак їх преложыли на рішіння Выбору.

Наконець на засіданю была презентована ін-

формація, же влада СР підвишыла народностным меншынам дотацію з 3,5 міліона євр на 4 міліоны. З того Русинам припадає 212 тисіч євр. Русини подали 142 проєкты, з чого 9 были неповны, зато были вылучены. До 15. юла 2011 бы мали быти попідписованы договори на схвалены проєкты, а наслідно посланы пінязі на банковы рахунки окремых народностных субєктів.

На самый конець в мені своїм, в мені Окресной організації Русиньской оброды у Свіднику і в мені Словеньской асоціації русиньских організацій із центром у Пряшові доволу собі подяковати Др. Іванови Бандурічови з Бардеєва, котрый 8 років заступає Русинів у Раді влады СР про народностны меншыны і етнічны групи і одвів там фалат доброй работы. Была то велика його жертва про русиньску народностну меншыну. Ёго довгорічна ангажованість собі заслугоє публічне узнання з боку вшыткых Русинів на Словеньску.

Мгр. Ян КАЛИНЯК,
член Выбору про народностны меншыны
і етнічны групи Рады влады СР про
людьскы права, народностны меншыны
і родову рівноцінність

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Prešov, SR. Tel.: 0905 470 884. Регістрацне ч. EV 327/08, МІС 49 438. Предплатне на рік є 8,50 €. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk,
<http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2